

30 Ιανουαρίου 2024

Οι Τρεις Ιεράρχες απαντούν στους ισχυρισμούς ότι η Εκκλησία πολέμησε και κατέστρεψε τον Ελληνισμό!

/ [Αφιέρωμα οι Τρεις Ιεράρχες](#) / [Συνεντεύξεις](#)

ΤΟ ΕΡΓΟ
ΤΟΥ
ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ ΧΑΡΙΤΩΝΙΔΗ
ΚΑΙ Ο ΠΕΡΙ
ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ
ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ

ΤΟ ΕΡΓΟ
ΤΟΥ
ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ ΧΑΡΙΤΩΝΙΔΗ
ΚΑΙ Ο ΠΕΡΙ
ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ
ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ

Εισαγωγή και επιμέλεια Ν. Α. Ε. Καλοσπύρος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το εξώφυλλο του βιβλίου το οποίο κοσμεί έργο του εικαστικού Γιώργου Κόρδη.

Συνηντεύξεις Στέλιος Κούκος

Το βιβλίο, «Το έργο του Χαρίτωνος Χαριτωνίδη και ο περί Τριών Ιεραρχών λόγος του» των εκδόσεων Παρουσία έφτασε στα χερίά μας όταν κυκλοφόρησε πριν περίπου δύο χρόνια και έμοιαζε σαν μια ιδιαίτερη αναπάντεχη έκδοση.

Πρόκειται για ένα βιβλίο το οποίο είχε προγραμματίσει από χρόνια ο εκδότης Βασίλης Θ. Χατζηακώβου και ήταν σίγουρο πως θα έκανε ιδιαίτερη εντύπωση - τουλάχιστον σε κάποιο ειδικό κοινό.

Την ιδιαίτερα σημαντική εισαγωγή στην έκδοση υπογράφει ο Ν. Α. Ε. Καλοσπύρος, ο οποίος είχε και την επιμέλεια.

Ο «Λόγος εις τους Τρεις Ιεράρχας» του καθηγητή Χαρίτωνος Χ. Χαριτωνίδη (1878-1954) εκφωνήθηκε στις 30 Ιανουαρίου του 1936 στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και αποτελεί μια ιδιαίτερη και ξεχωριστή φιλολογική εισαγωγή στον κόσμο των Τριών Ιεραρχών.

Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η βαθιά γνώση του Χ. Χαριτωνίδη τόσο του έργου Τριών Ιεραρχών όσο και του βίου και της πολιτείας τους. Κάτι, βεβαίως, που σήμερα μας ξαφνιάζει -αν δεν μας αιφνιδιάζει- αφού ένας κλασικός φιλόλογος «μπαίνει» με την δική του επιστημονική κατάρτιση στον εκκλησιαστικό και θεολογικό κόσμο και μοιάζει να κινείται με ευχέρεια. Στην συνέχεια μας παρουσιάζει την επετειακή αυτή «επίσκεψη» και στον πανηγυρικό του λόγο το τι αποκόμισε!

Ο μεγάλος κλασικός φιλόλογος Χ. Χαριτωνίδης πλησιάζει με ξεχωριστή αγάπη τους Τρεις Ιεράρχες, όπως και την παιδεία-μόρφωσή τους και όλα αυτά τα αναδεικνύει εύγλωττα, με χάρη και εμβρίθεια. Ιδιαίτερα σοφή και διαφωτιστική η αντιπαραβολή κείμενων τους με παλαιότερα κείμενα της ελληνικής γραμματείας.

Και, βεβαίως, η «επίσκεψή» του δεν ήταν «ευκαιριακή» και για τις ανάγκες της συγγραφής του πανηγυρικού της γιορτής, αλλά μια βαθιά γνώση που προϋπήρχε.

Και εδώ έρχεται ο δρ. Ν. Α. Ε. Καλοσπύρος να μας εισάγει στο έργο και τον κόσμο του Χαρίτωνος Χ. Χαριτωνίδη και να μας δώσει εκείνα τα στοιχεία τα οποία μετά την ανάγνωση του «Λόγου εις τους Τρεις Ιεράρχας» θα έμεναν αναπάντητα. Πράγματι, η απορία για τους νεώτερους, «μα ποιος είναι, τέλος πάντων, αυτός ο Χαριτωνίδης»; λύνεται πριν προκύψει με την εισαγωγή του που έχει τον τίτλο «Το όραμα του Χ. Χαριτωνίδη για την ελληνική παιδεία» και προηγείται του «Λόγου».

Σε μια σύντομη συνομιλία που είχαμε με τον κ. Καλοσπύρο λύσαμε και κάποιες δικές μας απορίες που προέκυψαν από την ανάγνωση του βιβλίου.

Ιδιαίτερα διαφωτιστικός ήταν και ο εκδότης του ιδιαίτερα κομψού βιβλίου Βασίλης Χατζηακώβου με τον οποίο είχαμε και με αυτόν μια σύντομη συνέντευξη.

Αρχίσαμε την συζήτησή μας με τον κ. Ν. Καλοσπύρο με κάτι που επισημαίνει ο ίδιος στο κείμενό του και μας έκανε ιδιαίτερη εντύπωση. Τον ρωτήσαμε, λοιπόν:

Θέλετε να μας πείτε γιατί η «συντριπτική πλειονότητα των 'εγγραμμάτων' αρνείται να προσυπογράψει στη συλλογική μας συνείδηση μια απάντηση γιατί οι τρεις Καππαδόκες ήταν Έλληνες»;

Διότι η ελλιπής και αναιμική παιδεία μας αφενός και ο δήθεν εκμοντερνισμός-εξευρωπαϊσμός (συγκεκριαλυμμένοις νεοδιαφωτισμός-αθεϊσμός) των συνομηλίκων μας και συναδέλφων μας στον κόσμο της εκδυτικισμένης ιδεολογικά επιστήμης αρνείται τη μεγάλη συνάντηση ελληνισμού και χριστιανισμού στα γραπτά των Τριών Ιεραρχών Καππαδοκών πατέρων της Εκκλησίας. Αρνείται, με άλλα λόγια, τη συνάντηση της Ιστορίας και του αληθινού Ελληνικού πνεύματος, και την αρνείται στο όνομα ενός ιδεολογήματος που εξυπηρετεί αλλότρια συμφέροντα ιστορικής και φιλολογικής ανορθογραφίας.

Αυτό δεν γεννά και μία ευρύτατη απορία για το ποιόν της ελληνικής παιδείας που καλλιεργείται και μεταδίδεται στη χώρα μας;

Μα για τέτοιους ακριβώς λόγους μακράν απέχει του να είναι ελληνική, δηλαδή οικουμενική και κοσμοσωτήρια, και γι' αυτό κλασική.

Δεν ξέρω αν πρέπει να σχολιάσουμε και την πρόσφατη εξέλιξη όσον αφορά τον εορτασμό των Τριών Ιεραρχών στα σχολεία μας...

Ουδέν σχόλιον! Ακόμη και η αργία, στο όνομα της αδιαφορίας για το σημερινό απομνημονευματοκτόνο σχολικό πρόγραμμα, διέσωζε ψήγματα μιας συμβολικής μνήμης: ότι γιορτάζουν τα γράμματα. Πάντα για κάποιους, τη μαγιά του σήμερα, η αργία και ο εκκλησιασμός είναι αφορμές εορτασμού και κατάνυξης. Αυτούς όμως ποιος τους υπολογίζει...

Πώς θα περιγράφατε σε λίγες γραμμές τον βίο και την πολιτεία του Χαρίτωνος Χαριτωνίδη σε σχέση, βεβαίως, πάντα με την παιδεία και την ελληνική γλώσσα;

Στο προλόγισμά μας εξηγούμε τα πάντα ως προς το θέμα αυτό. Ο Χαριτωνίδης αναγκάζεται από το πνεύμα των Ιεραρχών να στρέψει το γλωσσικό του ενδιαφέρον στην ουσία του: το ελληνίζει και το ορθώς φιλοσοφείν. Αυτή είναι η μεγάλη γιορτή της παιδείας ως παγκόσμια κληρονομιά.

Θέλετε να μας μιλήσετε για το πώς εμφανίζεται μέσα από την ομιλία αυτή το όραμα του Χ. Χαριτωνίδη για ελληνόκλητη και ελληνώνυμη παιδεία;

Η ομιλία του Χαριτωνίδη είναι ένας λόγος ενός πνευματικού ανθρώπου για το νόημα της ελληνικής παιδείας, που ενδεχομένως σε μία πανεπιστημιακή παράδοση

στο αμφιθέατρο να μην λεγόταν ακριβώς έτσι. Αλλά η περίπτωση ισοδυναμεί με εξομολόγηση αληθείας.

Και βεβαίως δεν αδικεί καθόλου το ευρύτερο έργο των Τριών μεγάλων Ιεραρχών το οποίο μοιάζει να απλώνει «λαχταριστό» στα μάτια των αναγνωστών του;

Τουναντίον, το διαφημίζει συνειδητά και συνείδητα, ως φιλολογική απάντηση στους ισχυρισμούς των δήθεν («ελληνωνύμων») ότι η Εκκλησία πολέμησε και κατέστρεψε τον Ελληνισμό. Αποδεικνύει την ακυρότητα τέτοιων ψευδών και τη βαθιά απόσταση παιδείας μεταξύ των Ιουλιανών και των αληθινών ερμηνευτών του αρχαίου πνεύματος

Πώς ερμηνεύεται η ιδιαίτερη γνώση των έργων των μεγάλων αυτών Πατέρων της Εκκλησίας από τον Χ. Χαριτωνίδη; Φαίνεται, πως ο συγγραφέας, γνωρίζει τον βίο και την πολιτεία των Ιεραρχών, γνωρίζει τα έργα, τα κείμενά τους και μάλιστα ποικίλες λεπτομέρειες απ' όλα αυτά.

Και ο Werner Jaeger της Παιδείας του (θαυμαστού παιδαγωγικού και αρχαιογνωστικού συγγράμματός του) γνώριζε πόσο η χριστιανική Εκκλησία γαλούχησε το αρχαίο ελληνικό πνεύμα!

Ήταν κάτι απαραίτητο για τους κλασικούς φιλόλογους της εποχής ή πρόκειται για δική του επιλογή η ενασχόληση αυτή;

Ανέκαθεν οι μεγάλοι και διαπρεπείς φιλόλογοι αναγνώριζαν τη συμβολή των Ελλήνων Πατέρων στη διάσωση των ελληνικών γραμμάτων, αλλά και την εμπερίληψη των πρώτων χριστιανικών κειμένων, και των Βιβλικών (Εβδομήκοντα και Καινής Διαθήκης) στην κλασική μας γραμματεία.

Μπορούμε σήμερα να παραφράσουμε τον τίτλο του λόγου του Μεγάλου Βασιλείου, «Προς τους νέους, όπως αν εξ ελληνικών ωφελοίντο λόγων», λέγοντας τι θα μπορούσαν οι φιλόλογοι να ωφεληθούν από τους λόγους των Τριών Ιεραρχών;

Η προηγούμενη απάντηση ισχύει και γι' αυτό το ερώτημά σας.

Πώς παρουσιάζεται το πάντα ενδιαφέρον και κρίσιμο θέμα του επηρεασμού του ελληνισμού στον χριστιανισμό μέσα από τον λόγο αυτό; Ο καλόπιστος αναγνώστης θα διαβάσει το συναπάντημα της αρετής με την ανδρεία του γίνεσθαι κατά Θεόν.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η παράθεση των πατερικών χωρίων πλάι στα κείμενα της αρχαίας γραμματείας με την έννοια ότι πρόκειται για ισάξια. Και δεν το λέει αυτό ένας θεολόγος ή ένας ιερωμένος, αλλά ένας κλασικός φιλόλογος...

Όπως σωστά το είπατε..., ακόμη και φιλολογικώς ισάξια!

[page_end]

Ο Χαριτωνίδης μιλά για κυρίαρχα θέματα των λόγων των Αγίων από τα πιο μεγάλα μέχρι τα πιο μικρά. Αντιγράφω αυτό που γράφει για τον Άγιο Ιωάννη Χρυσόστομο: «Πάντα άρα εξετάζει, πάντα ελέγχει, περί πάντων μεριμνά, πάντων ζητεί την σωτηρίαν, πάντα θέλει κατά Χριστόν πολίτας»! Οπότε, βλέπουμε και διαπιστώνουμε έναν χαριτωμένο θα έλεγα ζήλο από τον μεγάλο φιλόλογο για να μη πω ένα πάθος για το ευρύτερο έργο των μεγάλων αυτών ιεραρχών. Και φυσικά αναφέρεται και σε ποικίλα

Θέματα όπως το κοινωνικό, την σημασία της οικογένειας κτλ.

Ο γνήσιος ανθρωπισμός και η ανθρωπογνωσία δεν παραβλέπουν τα κοινωνικά προβλήματα. Τα ανάγουν πάντοτε στη σωστή σειρά και ιεράρχηση, χωρίς διάθεση αυτοπροβολής και ιδεολογικοποίησης ή ηθικολογίας.

Γνωρίζουμε αν υπάρχουν άλλες εργασίες του ή αναφορές σε άλλα μελετήματά του για άλλους μεγάλους ιεράρχες;

Διάσπαρτα στα έργα του ναι, αλλά όχι σε τόσο μεγάλο βαθμό ή ως επίκεντρο προβληματισμού.

Ίσως, πρόκειται, για μία από τις σημαντικότερες εισαγωγές στο έργο των Τριών Ιεραρχών. Ποια είναι η γνώμη σας;

Είναι μια φιλολογική διατριβή, όχι θεολογικό μελέτημα, κυρίως για τους αντιρρησίες «ελληνικής συνείδησης» και «βυζαντινής» αδολεσχίας στα γραπτά των Πατέρων.

Όσο αφορά το κείμενο του λόγου θα πρέπει να πούμε πως αποτελεί «μνημείο» ελληνικού λόγου... Θα έλεγα επίσης πως το «μειονέκτημα» του λόγου αυτού μετατρέπεται στα... επιδέξια χέρια του Χαριτωνίδα σε ποίηση. Και ίσως εδώ συναντάμε και τον μαθητή του ποιητή Ανδρέα Εμπειρίκο...

Αναφέρονται στο προλόγιμά μας, εκτενώς ίσως. Ο Εμπειρίκος ως υπερρεαλιστής είναι ένα άλλο ζήτημα ελληνοόπειας και ιδεολογικής σύνθεσης, αλλά η επίδραση της «χαριτωνίδειας μεθόδου» είναι ευεπάγωγη του προβληματισμού σας.

Συνομιλία με τον εκδότη Βασίλη Χατζηακώβου

Πώς ήλθατε σε επαφή με το ιδιαίτερα σημαντικό αυτό κείμενο και πώς αποφασίσατε να το εκδώσετε;

Κατ' αρχάς να σας ευχαριστήσω για την ωραία ευκαιρία που μας δίνετε! Όπως αναφέρω και στο μικρό εκδοτικό σημείωμα της εκδόσεως, στα μέσα της δεκαετίας του '90 ο αξέχαστος εκλεκτός φιλόλογος και λογοτέχνης Κώστας Καφαντάρης μου μίλησε για την προσωπικότητα και το σημαντικό έργο του Χαρίτωνος Χαριτωνίδα και ο αείμνηστος σπουδαίος εκδότης Γρηγόρης Τρουφάκος (εκδόσεις Τροχαλία)

ήθελε να βρούμε και να εκδώσουμε τους λόγους, κυρίως τον περίφημο «Περί Τριών Ιεραρχών» που άκουγε για αυτό ήδη από την δεκαετία του '50 ως φοιτητής! Από τότε η εύρεση και η έκδοση αυτού του θησαυρού έγινε «σκοπός ζωής» και πραγματοποιήθηκε δύο και πλέον δεκαετίες αργότερα!

Ποια ήταν μέχρι σήμερα η υποδοχή του βιβλίου και τι σας έκανε μεγαλύτερη εντύπωση;

Το βιβλίο το εξέδωσα για ειδικό λόγο και σκοπό σε ελάχιστο αριθμό αντιτύπων για να φτάσει στα χέρια κάποιων προσώπων και το αφιέρωσα στον «εκάστοτε υπουργό Παιδείας» ως εφόδιο. Πρώτη το έλαβε η πρώην υπουργός Παιδείας για να κατανοήσει κάποια πράγματα, για να δώσει διαφορετικό περιεχόμενο στις πράξεις της, για να νιώσει την ουσιαστική και πραγματική Παιδεία! Δυστυχώς ή δεν το άνοιξε ή δεν κατάλαβε το πλήρες νόημα γιατί στην περυσινή Εορτή των Τριών Ιεραρχών είπε απλώς ότι αυτή είναι μια «γιορτή της εκπαίδευσης»!

Το βιβλίο λοιπόν ως «εκτός εμπορίου» δεν κυκλοφόρησε ευρέως ώστε να γνωρίζω την υποδοχή και αποδοχή από ευρύ κοινό εκτός από τον ενθουσιασμό των ολίγων και εκλεκτών που το δέχτηκαν ως χάρισμα!

Τι πιστεύετε πως προσφέρει στους αναγνώστες το βιβλίο αυτό και ιδιαίτερα στους φιλόλογους; Στους θεολόγους και τους ανθρώπους της Εκκλησίας τι μπορεί δώσει;

Ο Χ. Χαριτωνίδης στην αρχή του λόγου του λέει ότι οδηγήθηκε να αγαπήσει τα γράμματα και να γίνει φιλόλογος γιατί στο Γυμνάσιο διδάχτηκε το «Κατά Ευτρόπιον» του Ιερού Χρυσοστόμου.

Εδώ λοιπόν, ένας φιλόλογος από τους σπουδαιότερους μέχρι σήμερα, ένας επιστήμων τεραστίου βεληνεκούς που είναι ο ίδιος συγγραφέας της μοναδικής μελέτης των «Απορρήτων» (δηλ. της αισχρολογίας των αρχαίων) αποδομεί τα συμπλέγματα (κόμπλεξ) των «αντιτιθέμενων» και λειτουργεί ως πραγματικός επιστήμων μελετώντας το όλον και ουσιαστικά. Ο ίδιος αναδεικνύει τα Απόρρητα, μας γνωρίζει λίγο καλύτερα και φωτίζει πτυχές του Κοραή και εδώ αποδίδει τον πλούτο των Μεγίστων Φωστήρων ως κτήμα φιλολόγων και μη. Ειδικά στις μέρες μας πρέπει οι άνθρωποι της Εκκλησίας και οι θεολόγοι να ξαναφέρουν στο επίκεντρο τον Τρόπο και τον Λόγο των Ιεραρχών και κυρίως το κοινωνικό τους έργο που το έχουμε ανάγκη όσο ποτέ. Το βιβλίο αυτό είναι η απάντησή σε όσα τραγικά και ανιστόρητα ακούγονται κυρίως για την σχέση Ελληνισμού-Χριστιανισμού!

Μέσα από την έκδοση του βιβλίου σας αναδείχθηκε και η σχέση του Χ. Χαριτωνίδη με τον ποιητή Ανδρέα Εμπειρικό. Θέλετε να μας μιλήσετε γι' αυτό; Μπορούμε να πούμε πώς πίσω από την ιδιαίτερη γλώσσα του Εμπειρικού μπορούμε να ψηλαφίσουμε την βαθιά επιρροή του δασκάλου του Χ. Χαριτωνίδη;

Όντως ψάχνοντας την προσωπικότητα του Χαριτωνίδη ανακαλύψαμε (υπάρχει επιστολή του που αναφέρει την πρόσληψή του από τον Λεωνίδα Εμπειρικό πατέρα του Ανδρέα) αυτή την πτυχή που είναι μια ιστορική φιλολογική ανακάλυψη και λογοτεχνική αποκάλυψη -ο κύριος Νίκος Α. Ε. Καλοσπύρος στην εκτεταμένη εισαγωγή του δίνει στοιχεία- και καταλαβαίνει όποιος έχει ασχοληθεί με τον κορυφαίο Έλληνα υπερρεαλιστή ότι πρωτίστως η γλώσσα, αλλά και η θεματική έχουν επιρροή από τον οικοδιδάσκαλό του! Και αυτό το τρίπτυχο Τρεις Ιεράρχες - Χ. Χαριτωνίδης - Α. Εμπειρικός είναι απάντηση σε πολλούς για πολλά!

Θα υπάρξει κάποια άλλη εκδοτική συνέχεια όσον αφορά το έργο του Χ. Χαριτωνίδη;

Ασφαλώς! Πρέπει όλοι οι λόγοι του να εκδοθούν! Από τα μέσα του '90 νεαρός τότε εκδότης ήθελα να επανακυκλοφορηθούν τα «Απόρρητα»! Έχω την μεγάλη τιμή να συνομιλώ με τον εγγονό του σπουδαίου Χαριτωνίδη επίσης Χαρίτωνα ο οποίος έχει ανακαλύψει και το συμπλήρωμα αυτού του τεράστιου έργου και όπως μου είπε ο ομότεχνος του συγγραφέα καθηγητής Β. Βερτουδάκης, εάν αυτό πραγματοποιηθεί μετά τους Έλληνες φιλόλογους και φίλους της λογοτεχνίας που υποκλίθηκαν για την «ανακάλυψη» με τον Εμπειρικό,θα «προσκυνήσουν» και οι φιλόλογοι παγκοσμίως με το Συμπλήρωμα των Ου Φωνητών και Απορρήτων!

Ποια ήταν η προσωπική εσωτερική αντιμισθία, ικανοποίηση από την έκδοση του λόγου αυτού;

Νιώθω ότι πραγμάτωσα ένα τάμα και ένα όνειρο. Όλο αυτό μου έδωσε πληρότητα και με γέμισε με ανείπωτη χαρά από τότε που πρώτη φορά ήρθε το κείμενο στα χέρια μου!

Εύχομαι οι Τρεις Ιεράρχες να ενεργούν στην αποστολή του καθενός και να φωτίζουν τον δρόμο για τον προορισμό μας!

MISSING_ARG_ACCESS_TOKEN